

بررسی مورد شماره ۴: گزارش‌های سایه و میزان پایبندی دولت به کنوانسیون‌های بین‌المللی:
بورکینافاسو
سرپرست تحقیق: مایکل او. مورفی

Adopted from the National Democratic Institute's *Political-Process Monitoring: Considering the Outcomes and How They Can Be Measured*

از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰، موسسه ملی دموکراتیک (NDI) کمک‌های مالی و فنی خود را به ائتلافی از نهادهای جامعه مدنی بورکینافاسو ارائه نمود تا یک گزارش سایه (گزارش موازی) از عملکرد دولت بورکینافاسو در راستای کنوانسیون سازمان ملل متحد (UN) در زمینه رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان (CEDAW) تهیه و به کمیته کنوانسیون در "ژنو" تسلیم کند. نهادهای تشکیل دهنده ائتلاف مذکور (که در این متن از آن‌ها با نام اختصاری ائتلاف ناظر بر CEDAW نام برده خواهد شد) به چند دلیل این کار را ابتکاری مهم تلقی کردند، از جمله این که گزارش دولت بورکینافاسو به کمیته از استحکام لازم برخوردار نبود، و نیز این که در گذشته فرصت زیادی برای نهادهای جامعه مدنی محلی در نظارت بر پایبندی دولت به کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان بوجود نیامده بود. ائتلاف ناظر بر CEDAW در بورکینافاسو، متشکل از ۱۷ نهاد مدنی و دو آژانس شبه دولتی بود که به مناسبت دور ششم بررسی‌های دوره‌ای دولت بورکینافاسو در ژنو، گزارش سایه خود را تهیه و تسلیم کمیته کرد. کمک‌های موسسه ملی دموکراتیک (NDI) شامل آموزش اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW در روند گزارش سایه و تکنیک‌های جمع‌آوری اطلاعات، و همچنین پشتیبانی از پیگیری پاسخ دولت به پیشنهادات ائتلاف بود. علاوه بر عینی کردن نتایج حاصله، از جمله پذیرش بیش‌تر پیشنهادات ۵۳ گانه ائتلاف ناظر بر CEDAW از سوی دولت، شرکت‌کنندگان موفق به شناسایی تغییرات دیگری نیز شدند. این امر شامل درک بهتر جامعه از CEDAW، بالا رفتن آگاهی از تعهدات دولت بورکینافاسو برای اجرای داخلی توافق‌نامه در میان نمایندگان مجلس، و همچنین برخورد باز وزیر برای استفاده از نهادهای جامعه مدنی در زمینه موضوع پیشرفت زنان بود. برنامه NDI موقعیتی را برای هم‌فکران نهادهای جامعه مدنی فراهم کرد تا ضمن کسب مهارت در روند سیاسی برای قدرت بخشیدن به زنان، با تشریک مساعی و تشکیل شبکه همکاری، به عنوان یک ائتلاف عمل کنند. روند به هم پیوستن در یک ائتلاف، مزایای تشریک مساعی را روشن می‌کند، که خود می‌تواند به دسترسی بهتر به اطلاعات و سازمان‌ها بیانجامد. در هر صورت، شرکای ائتلاف متوجه شدند که روند سیاسی نظارت، یک روند طولانی است که به جای پیشرفت‌های ناگهانی در زندگی روزمره زنان، به تغییرات تدریجی می‌انجامد.

مقررات گزارش چهار سالانه CEDAW، موقعیتی را برای نهادهای جامعه مدنی فراهم می‌کند تا بتوانند گزارش‌های سایه خود را تهیه کنند. گزارش سایه با گزارش موازی، به معنای نظارت و بالا بردن سطح آگاهی از تعهد دولت به قراردادهای کنوانسیون‌ها و بیانیه‌های بین‌المللی از طریق تحقیق و تهیه گزارش جایگزین و موازی با گزارش رسمی دولت به یک نهاد نظارتی بین‌المللی است.

مقدمه

مجمع عمومی سازمان ملل، کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان (CEDAW) را در سال ۱۹۷۹ به رسمیت شناخت. CEDAW اساس تشخیص برابری زنان و مردان را از طریق اطمینان از دسترسی یکسان زنان به زندگی سیاسی و اجتماعی - شامل حق رای و حق کاندید شدن - و همچنین تحصیلات، بهداشت و استخدام فراهم می‌کند.

Nabz-Iran: Working to Raise Awareness around Human Rights Violations in Iran

www.nabz-iran.com

Follow us on Facebook @ **ایران نبض** Nabz Iran

Follows us on Twitter @nabziran

امضاء کنندگان توافق کرده‌اند تا همه اقدامات مناسب، از جمله وضع قوانین و تدابیر ویژه موقت را به کار بگیرند تا زنان بتوانند از تمامی حقوق انسانی و آزادی‌های بنیادین خود بهره‌مند شوند.

کشورهایی که کنوانسیون را تصویب کرده‌اند، قانوناً موظف هستند تا مقررات آن را به اجرا گذارند. آنها همچنین متعهد به تسلیم گزارش‌های بین‌المللی چهارسالانه‌ای هستند که خلاصه اقدامات انجام شده در راستای اهداف CEDAW را نشان دهد.¹ کمیته CEDAW، نهاد مستقلی در سازمان ملل و متشکل از ۲۳ متخصص در زمینه حقوق زنان است که سه بار در سال با هم ملاقات می‌کنند تا اجرای تعهدات معاهده را مورد بازبینی و ارزیابی قرار دهند. برای حصول اطمینان از حداکثر آگاهی و اطلاع‌رسانی، این کمیته و کارکنان نشست قبلی²، نمایندگان ملی و بین‌المللی نهادهای غیر دولتی و مردم نهاد (NGO) را دعوت می‌کنند تا اطلاعات و بررسی‌های خاص کشور خود را برای آنها تهیه نمایند.

دولت بورکینافاسو در سال ۱۹۸۴ کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان (CEDAW) را امضاء نمود و در پی تصویب‌نامه سال ۱۹۸۷، متعهد به اجرای کامل آن شد. با اینکه دولت بورکینافاسو ملزم به تهیه گزارشات چهارسالانه جهت برآورد روند اقدامات انجام شده در راستای اهداف کامل CEDAW بوده است، اما این گزارش‌ها متناقض بوده‌اند و اجرای CEDAW در بهترین شرایط، توأم با تناقض بوده است. دولت گزارش دوره ششم خود که در برگیرنده سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۶ بود را در سال ۲۰۱۰ ارائه کرد.

رتبه بورکینافاسو در شاخص توسعه انسانی، پایین‌تر از هاییتی و افغانستان است که با درصد بالای بیسوادی و دسترسی محدود به مراقبت‌های بهداشتی و آموزش و پرورش، خصوصاً برای زنان و دختران مواجه است. در این کشور سیستم عدالت رقابتی وجود دارد که سیستم‌های مذهب، سنت و روابط مدنی را دربر می‌گیرد و غالباً به فعالیت‌های تبعیض‌آمیز و غیر انسانی همچون ختنه زنان و دختران در یک سیستم، و تشویق و تکرار آن در سیستم دیگر می‌انجامد. به نقل از نهادهای محلی زنان، مسئله عدم تساوی که زنان و دختران بورکینیایی با آن مواجه هستند، مهم‌ترین مانع پیشرفت این کشور است. زنان و دختران در زمینه بهداشت، آموزش و پرورش، و بازار کار با تبعیض مواجه هستند که همه این‌ها تاثیر منفی بر مشارکت آنها در زندگی اجتماعی و سیاسی گذاشته و مانع ثروت‌زایی آنها می‌شود.

در سال ۲۰۰۹، موسسه ملی دموکراتیک (NDI) شروع به ارائه کمک‌های مالی و تکنیکی به ائتلاف نهادهای جامعه مدنی بورکینیایی نمود، تا گرد هم آمده و یک گزارش سایه برای ارائه به کمیته کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان در سازمان ملل تهیه کنند. پیش‌نویس گزارش سایه ائتلاف ناظر بر CEDAW، در پی تکمیل اطلاعاتی بود که در ششمین گزارش دوره‌ای دولت بورکینافاسو، ارائه شده به چهل و هفتمین نشست کمیته CEDAW سازمان ملل (۴ تا ۲۲ اکتبر سال ۲۰۱۰) بر آن تاکید شده بود.

تمرکز فعالیت این نهادها (که دفتر مرکزی اکثر آنها در پایتخت واقع بود) اصولاً بر مسئله حقوق زنان و مشارکت سیاسی در بورکینافاسو قرار داشت. گزارش‌های سایه تهیه شده توسط آنها بر مواد ۱، ۴، ۷، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۵ و ۱۹ کنوانسیون متمرکز بود.³ طی یک روند جامع سیستماتیک از طریق تحلیل

¹ کنوانسیون سازمان ملل در خصوص رفع هرگونه تبعیض علیه زنان (CEDAW)، یک قرارداد حقوق بشری است که دولت‌های عضو این پیمان را موظف به برداشتن گام‌های ضروری در جهت بهبود بخشیدن به حقوق زنان می‌کند. این کنوانسیون، استانداردها و فهرست حوزه‌های مهم را تعیین می‌نماید. CEDAW در سال ۱۹۸۱ پایه‌گذاری شد.

² طبق رویه قوانین کمیته CEDAW و بر اساس ماده ۱۸، اعضای گروه، پیش از جلسه و به منظور تنظیم پرسش‌های گزارشات حزبی ارائه شده به کمیته، با هم ملاقات کرده و پرسش‌ها را برای احزاب دولتی ارسال می‌کنند.

³ این اصول کنوانسیون، اشاره به مفهوم تبعیض دارد و همچنین حصول اطمینان نسبت به رهایی زنان از تبعیض، و اطمینان از اینکه برابری به شکل صحیح آن بدون اعمال هیچ تبعیضی حاصل شده است؛ مگر آنکه نیاز به اعمال تبعیض برای تحقق برابری باشد. این اصول، استانداردهایی مناسب را جهت منع تبعیض علیه زنان در امر آموزش، ازدواج، بارداری، توسعه روستایی و قوانین اجرایی و قضایی تنظیم کرده است. ماده ۱۹،

پیش‌نویس گزارش دولت، به بحث گذاشتن آن و ایجاد یک زبان جایگزین، ائتلاف ناظر بر CEDAW پیش‌نویس گزارش سایه خود، مشتمل بر ۵۳ پیشنهاد مربوط به پیشرفت اجرای کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان در بورکینافاسو را ارائه کرد.

در اکتبر ۲۰۱۰، چهار نماینده ائتلاف ناظر بر CEDAW، گزارش موازی خود را در ژنو به کمیته CEDAW سازمان ملل ارائه کرد و برای گنجاندن توصیه‌های ائتلاف در گزارش نظارت نهایی کمیته به دولت بورکینافاسو تلاش نمود. در پی آن، کمیته نیز ۴۴ مورد از ۵۳ پیشنهاد ائتلاف را تصویب نمود. *ائتلاف در پی ارائه گزارش سایه خود در چهل و هفتمین نشست، با حمایت NDI و سازمان جهانی دیده‌بان حقوق زنان (IWRAP)، اولین میزگرد خود را بر محور اجرای CEDAW، با رهبران سیاسی و مدنی بورکینافاسو، از جمله نایب رئیس مجلس شورای ملی این کشور برگزار کرد.*^۴ در طول این گردهمایی، گروه‌های ائتلاف گفتگوهایی را با اعضای پارلمان و اعضای هیات وزیران درباره چگونگی تضمین بازتاب اصول و اهداف CEDAW در قوانین ملی آغاز کردند. به دنبال این میزگرد، یکی از نمایندگان مجلس که از عملکرد ائتلاف ناظر بر CEDAW رضایت داشت، از ائتلاف دعوت کرد تا با شرکت در گردهمایی بین پارلمانی اتحادیه آفریقا، به بحث پیرامون اقدامات قانونی بالقوه در راستای موضوع خشونت بر علیه زنان پردازد.

برای درک بهتر تغییرات حاصل از گزارش سایه بورکینافاسو، NDI یک حوزه تحقیقی را در ژوئن ۲۰۱۱ به وجود آورد. با استفاده از نتایج حاصله از تحقیق و بهترین تکنیک‌های ایجاد تغییر، تیم تحقیق اقدام به انجام یک سری از مصاحبه‌های کلیدی نمود و گروه‌های متمرکز را تشکیل داد. این روند شامل ۱۴ مصاحبه انفرادی با اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW و ۲ گفتگوی گروهی متمرکز بود؛ گفتگوی اول با اعضای تیم نویسنده گزارش موازی و ارائه کننده پیشنهادات آن به کمیته CEDAW در ژنو صورت گرفت؛ دومین گفتگو با اعضای کلیدی NDI در منطقه که با ائتلاف ناظر بر CEDAW همکاری می‌کردند انجام شد.

این تحقیق نشان می‌دهد که روند گزارش سایه بورکینافاسو به چند تغییر اندک، اما عمده، کمک کرد. علاوه بر بالا بردن سطح آگاهی عمومی درباره کنوانسیون رفع انواع تبعیض علیه زنان (CEDAW)، روند گزارش سایه، راه‌های غیر تهاجمی تازه‌ای را برای پیشرفت مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی دولت در اجرای CEDAW گشود. روند گزارش سایه، توجه بین‌المللی را به سوی دو میحث جلب کرد: نخست، اجرای محدود و ناقص اصول کنوانسیون توسط دولت بورکینافاسو، و دیگر، پیشنهادات قبلی کمیته CEDAW به دولت بورکینافاسو. گزارش سایه، همچنین موجب شد تا تعامل میان فعالان زن و مقامات دولت بورکینافاسو، پیرامون برداشتن گام‌های هماهنگ با الزامات CEDAW بیش‌تر شود.

پیشینه

با حمایت مالی آژانس سوئدی توسعه همکاری بین‌المللی (SIDA)، موسسه ملی دموکراتیک (NDI) تلاش کرد تا مشارکت سیاسی زنان بورکیناپایی را به عنوان بخشی از یک تلاش بزرگ‌تر با هدف فقرزدایی و پیشرفت نظارتی بالا ببرد. علاوه بر کمک‌های ارائه شده به شوراهای محلی، پارلمان ملی و احزاب سیاسی، NDI نهادهای جامعه مدنی را نیز مورد حمایت قرار داد تا برای بالا بردن ظرفیت‌های برابری

دستورالعمل اجرایی کمیته CEDAW را مشخص می‌کند.
^۴سازمان جهانی دیده‌بان حقوق زنان آسیا - اقیانوسیه (IWRAP Asia Pacific)، یک نهاد بین‌المللی حقوق انسانی زنان است که فاصله میان وعده‌های حقوق بشری به زنان و تحقق واقعی آنها در سطح ملی را پر می‌کند. این کار شامل بسیج گروه‌های زنانه در تمامی سطوح، به منظور مطالبه پاسخگویی دولت‌ها در راستای استانداردهای برنامه‌های حقوق بشر است. این کار زیر نظر CEDAW و سایر قراردادهای بین‌المللی حقوق بشری، به درستی به اجرا در آمده است. در حال حاضر فعالیت IWRAP که در سال ۱۹۹۳ تاسیس شده، سرتاسر جنوب و جنوب شرقی آسیا و بیش از یکصد کشور جهان را دربر می‌گیرد. <<http://www.iwraw-ap.org>>

جنسیتی و ارتقاء ظرفیت و پاسخگویی بیشتر دولت در سطح محلی و ملی، در زمینه‌های حایز اهمیت برای زنان، به کوشش پردازند.

پس از ارزیابی نیازهای اولیه توسعه، شرکای بالقوه و نیروهای وارده سیاسی، NDI دریافت که شاید بتوان از گزارش سایه برای ایجاد انسجام و توسعه فعالیت‌های زنان، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای مشارکت سیاسی زنان، و نیز تشویق دولت به تمرکز بیشتر بر مسائل مربوط به برابری جنسیتی بهره برد. برای دستیابی به این نتایج، NDI از تشکیل یک ائتلاف سازمان یافته برای ارزیابی و بررسی پایبندی دولت به تعهدات خود، زیر نظر CEDAW حمایت کرد.

پیش از این اقدام NDI، نهادهای جامعه مدنی در نظارت یا تاثیرگذاری بر پایبندی دولت، با کمیته CEDAW همکاری نمی‌کردند. اگرچه جنبش حقوق بشر بورکینافاسو (MBDHP) در سال ۲۰۰۵ یک گزارش سایه تهیه کرده بود، اما در تهیه این گزارش با سایر نهادهای جامعه مدنی که در زمینه برابری جنسیتی و حقوق زنان کار می‌کردند، همکاری گسترده‌ای نکرده بود. جنبش حقوق بشر بورکینافاسو، همچنین با چگونگی استفاده از گزارش سایه به عنوان راهی برای تعامل با مقامات دولتی و وارد آوردن فشار برای اجرای درست کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان دچار مشکل شده بود. این تجربه به آگاهی لازم برای توسعه ائتلاف ناظر بر CEDAW کمک کرد.

نهادهای جامعه مدنی نقش مهمی در تضمین اجرای کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان بر عهده دارند. بر اساس نظر سازمان جهانی دیده‌بان حقوق زنان (IWRAP)، "فرآیند گزارش و بررسی، اگر به صورت یک چرخه دائمی درآید، بیش‌ترین قدرت را پیدا خواهد کرد. این چرخه شامل گزارش دولت به کمیته، گفتگو میان کمیته و دولت، جمع‌بندی مشاهدات کمیته، پیگیری کمیته توسط دولت و جامعه مدنی، و گزارشات بعدی است. این چرخه بدون نظارت، همکاری و آگاه کردن عامه مردم توسط سازمان‌های مردم نهاد موثر نخواهد بود. تکمیل این چرخه با استفاده از جمع‌بندی مشاهدات به عنوان ابزاری برای فعالیت مدنی و اعمال نفوذ و لابی‌گری در طول بررسی‌های سالیانه امری ضروری است."⁵

برای کمک به افزایش تاثیر بالقوه گزارش سایه، NDI کمک‌های مالی و فنی خود را به ائتلاف ارائه کرد. این پشتیبانی، بر بالا رفتن ظرفیت گروه‌ها در ارزیابی و بررسی اجرای CEDAW در بورکینافاسو و سپس تهیه پیش‌نویس گزارش عمومی متمرکز بود. NDI مهارت‌ها و دانش سیاسی معینی را به عنوان راهنمای گروه‌ها در روند ارائه گزارش سایه به آنها عرضه نمود. نتایج برخی از حوزه‌های حیاتی در ظرفیت‌سازی ائتلاف عبارتند از:

- درک دولت بورکینافاسو از تعهدات خود در قبال CEDAW؛
- درک صحیح ساختار و محتوای گزارش سایه؛
- آگاهی از مراحل که احزاب دولتی و نهادهای جامعه مدنی، هنگام ارائه گزارش دوره‌ای CEDAW و گزارش سایه مربوط به آن به UN، بایستی پیگیری و تعقیب نمایند؛
- توانایی ایجاد یک برنامه عملی و تعیین نقش‌ها؛
- توانایی جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها؛
- توانایی سنجش یافته‌ها و تهیه پیش‌نویس گزارش سایه؛
- توانایی ارائه داده‌ها و به بحث گذاشتن گزارشات به طور علنی؛ و
- توانایی توسعه یک برنامه جهت پیگیری توصیه‌های گزارش به دولت بورکینافاسو.

⁵ <http://www1.umn.edu/humanrts/iwraw/reports.html>

نکته پایانی تاکید می‌کند که روند قراردادی نظارت و تهیه گزارش، زمینه را برای فعالیتهای دیگری فراهم می‌نماید که به منظور جلب حمایت دولت در انجام تغییرات واقعی ضرورت دارد. به عبارت دیگر، گزارش سایه ممکن است توجه دولت به مشکلات مربوط به حقوق زنان را افزایش دهد، اما واداشتن دولت به پرداختن به این امر، عموماً مستلزم انجام تلاش‌های بیش‌تر از سوی گروه‌های جامعه مدنی است. به همین دلیل، در آوریل ۲۰۱۱، NDI کمک‌های مالی و فنی خود را برای حمایت از ائتلاف ناظر بر CEDAW ارائه نمود تا آنها بتوانند برنامه استراتژیک خود را برای حمایت از اجرای کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان (CEDAW) توسعه و گسترش دهند.

نتایج تحقیقات

تحقیقات انجام شده از سوی NDI، نتایج فرآیند گزارش سایه را معین کرد و مهم‌ترین تغییرات تعریف شده از سوی آگاهان کلیدی و گروه‌های شرکت‌کننده متمرکز بر موضوع را شناسایی نمود. روشهای کیفی، این فرصت را در اختیار محققان گذاشت تا سوالات مربوط به شرایط پیش و پس از تهیه گزارش سایه را با شرکت‌کنندگان مطرح نموده و از آنها بخواهند تا مثال‌های دقیقی از تغییرات انجام شده بزنند و بگویند که چرا به اعتقاد آنها چنین تغییری ایجاد شده و اهمیت ویژه این تغییر در چیست. پس از آن، محققان با توجه به زمینه سیاسی موجود در بورکینافاسو، میزان اثرگذاری یک تغییر یا عدم تاثیر آن در توسعه خواست‌های شهروندان، فضای سیاسی و نیز پاسخگویی دولت را مورد بررسی قرار دادند.

شرکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها و گروه‌های متمرکز نشان دادند که فرآیند تهیه گزارش سایه، بر توسعه درونی جامعه مدنی، مجلس شورای ملی، و وزارت‌خانه‌های دولتی اثرگذار بوده است. همچنین تاثیر مستقیم تهیه این گزارش بر روی ظرفیت اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW، ظاهراً منطبق بر سطح همکاری و شرکت آنها در تحلیل، رایزنی و تهیه گزارش بوده است. پیش از اجرای فرآیند گزارش سایه، بسیاری از اعضای ائتلاف اعلام کردند که اطلاعات محدودی از جزئیات کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان، یا چگونگی اثرگذاری بر دولت دارند. آن دسته از اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW که در گروه‌های متمرکز و مصاحبه‌ها مشارکت داشتند (کسانی که بیشترین درگیری را در تهیه و توسعه گزارش سایه داشتند) اعلام کردند که آنها اکنون صاحب صدایی هستند که دولت تمایل بیشتری به شنیدن و تصدیق آن دارد. آنها دانش خود نسبت به CEDAW را افزایش دادند، روش گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات را یاد گرفتند، بر توانایی خود در تفسیر ششمین گزارش دوره‌ای دولت افزودند، آموختند که چگونه باید یک گزارش سایه را تهیه کرد و آن را به کمیته CEDAW در ژنو ارائه داد، با تکنیک‌های فعالیت مدنی همچون "لابی‌گری در کریدورها و راهروها"⁶ آشنا شدند و یاد گرفتند که چگونه از طریق برگزاری میزگردها، توجه رسانه‌ها را به خود جلب کنند.

بر اساس اطلاعات به دست آمده در جریان مصاحبه‌ها و جلسات گروه‌های متمرکز، آگاهی جامعه مدنی نسبت به CEDAW و کار صورت گرفته توسط ائتلاف، از سطح اعضای ائتلاف فراتر رفته است. گزارش‌ها و میزگردها همچنین به درک بخش وسیع‌تری از جامعه در خصوص تعهدات دولت به تعهدات بین‌المللی کمک کرده و موجب افزایش علاقه ایشان به پیوستن به فعالیتهای همکاری با ائتلاف شده است.

⁶ همان‌گونه که از این عنوان بر می‌آید، این فرم از اعمال نفوذ یا لابی‌گری، در راهروها، سالن‌های مخصوص نگهداری لباس و غذاخوری‌هایی شکل می‌گیرد که تصمیم‌گیرندگان در آنها رفت و آمد و دیدار می‌کنند. معروفیت این کار از نهادهای جامعه مدنی آغاز شد که غالباً از منابع، تخصص و یا امکان کافی برای اعمال نفوذ مستقیم بر روی تصمیم‌گیری‌ها برخوردار نیستند، و به جای آن، با تکیه بر تاثیر شخصی بر افراد مقتدر، در راهروها ملاقات می‌کنند.

این تحقیق همچنین نشان داد که پیش از انجام گزارش سایه، نمایندگان مجلس اطلاعات محدودی از CEDAW و تعهدات دولت در قبال این کنوانسیون داشتند. این عدم آگاهی مانع از انجام اقدامات قانونی و ضروری برای اجرای مفاد کنوانسیون بود. در حقیقت، بسیاری از پاسخ دهندگان معتقد بودند که نمایندگان مجلس، اطلاعی از امضای موافقت‌نامه CEDAW توسط دولت بورکینافاسو ندارند. این روند پس از گردهمایی ژنو در دسامبر ۲۰۱۰ و در پی برگزاری میزگردی از سوی ائتلاف درباره گزارش سایه، دستخوش تغییر شد. ائتلاف ناظر بر CEDAW از نمایندگان مجلس، مقامات دولتی که مسئولیت اجرای CEDAW را بر عهده داشتند، نمایندگان منتخب محلی، رهبران مذهبی و اعضای جامعه مدنی دعوت کردند تا در جلسه‌ای به منظور مرور یافته‌های گزارش سایه شرکت کنند. در آن جلسه، ائتلاف ناظر بر CEDAW خلاصه‌ای از یافته‌های گزارش سایه را ارائه نمود و پیشنهادات موجود در قطعنامه کمیته CEDAW، که بر اساس گزارش حاصل از نظارت بر گزارش دوره‌ای ششم دولت نوشته شده بود را به حاضران یادآوری کرد. اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW همچنین پیشنهادات خود مبنی بر چگونگی حصول اطمینان از اجرای قوانین ملی منطبق با اصول و اهداف CEDAW را به نمایندگان مجلس و مقامات دولتی ارائه کردند. شرکت‌کنندگان گروه‌های متمرکز و مصاحبه شونده‌گان معتقد بودند که نمایندگان مجلس، اکنون بیشتر علاقه‌مند به پیگیری پیشنهادات هستند زیرا می‌دانند که همه ارکان دولت ملزم به اجرای CEDAW هستند.

اعضای ائتلاف همچنین به برگزاری میزگردها به عنوان مکانیزمی برای افزایش آگاهی شخص وزیر در خصوص میزان پیشرفت زنان، و افزایش استقبال از پیشنهادات مطرح شده از سوی ائتلاف نگاه کردند.⁷ این امر سبب افزایش توجه وزیر نسبت به نظرات نهادهای جامعه مدنی در مورد امور مربوط به CEDAW و بهبود رفتار کارکنان وزارتخانه نسبت به اعضای ائتلاف شد.

توجه به نتایج گزارش سایه

به گفته اعضای ائتلاف ناظر بر CEDAW و کارمندان محلی NDI، عمده‌ترین نقاط اوج تغییرات حاصل از گزارش سایه عبارت بودند از:

۱- بالا رفتن درک جامعه مدنی نسبت به اصول، فرآیند و اولویت‌های CEDAW، به عنوان ابزاری جهت هماهنگی با اصلاحات؛ و

۲- درک بیشتر رهبران منتخب، نسبت به تعهدات دولت در خصوص CEDAW و توجه جامعه مدنی به مشکلات و مسائل، به عنوان روشی برای جلب توجه سیاست‌گذاران.

دلیل اشاره شرکت‌کنندگان به این دو تغییر به‌عنوان برجسته‌ترین تغییرات این بود که ترکیب این دو، باعث بوجود آمدن یک نیروی ملایم جدید در راستای الزام دولت به اجرای CEDAW می‌شد. شرکت‌کنندگان در گروه متمرکز، همگی به طور گسترده‌ای موافق بودند که:

- دولت اکنون می‌داند که جامعه مدنی قصد و ظرفیت نظارت بر اجرای CEDAW را دارد.
- زنان از جسارت بیشتری در تعامل با دولت برخوردار شده‌اند.
- دولت توافق کرده است تا در قانون و مصوبه موسوم به "افراد و خانواده‌ها" بازنگری کرده و آن را با

⁷ نظرات شرکای ائتلاف ناظر بر CEDAW به "سلین یودا" ارجاع می‌شد که از سال ۲۰۰۷ تا آوریل ۲۰۱۱ وزیر پیشرفت زنان بود. دولت جدید در دوم آوریل ۲۰۱۱ معرفی شد که شامل یک وزیر تازه برای وزارتخانه پیشرفت زنان بود؛ "نستورین سانگاره"، کارمند سابق موسسه ملی دموکراتیک (NDI).

توصیه‌های CEDAW هماهنگ‌تر نماید.

- نمایندگان مجلس بورکینافاسو متعهد به بازنگری قوانین مربوط به خشونت علیه زنان و نزدیک کردن این قوانین به تعهدات دولت در قبال CEDAW شدند.

ضمن تصدیق این که روند گزارش سایه به تغییراتی منجر شد که به موجب آن، همکاری در قالب ائتلاف در زمینه نگرانی‌های مشترک به کار گرفته می‌شود، اما زبان مورد استفاده از سوی مصاحبه شونده‌گان و گروه‌های متمرکز، کاملاً محتاطانه بوده است. به عنوان مثال، آن‌ها در پاسخ‌های خود از عباراتی همچون "کمی بهتر است" و "به نوعی می‌توان گفت که پیشرفت حاصل شده" استفاده کرده‌اند. به نظر می‌رسید که این امر، بازتاب یک رویکرد واقع بینانه از آنچه که می‌توانست به دست آید بود، و به همان اندازه، تردید در باور به این که جامعه مدنی می‌تواند تغییرات عمده‌ای ایجاد کند. برخی معتقد بودند که تأثیرات کامل گزارش سایه همچنان در حال وقوع بود و پیش‌بینی نتیجه واقعی خیلی زود بود. با این حال، بیشتر شرکت‌کنندگان، میزانی از خوش‌بینی در خصوص تغییر سطح آگاهی دست‌اندرکاران را ابراز کردند؛ و این که این تغییرات، هر چند کم، اما مثبت بوده است.

همچنین آن دسته از کارکنان NDI که مستقیماً درگیر تهیه گزارش سایه بودند نیز گزارش داده‌اند که کار ائتلاف، موجب جلب توجه جامعه اهدا کنندگان کمک‌های مالی شده است. به عنوان مثال، مرکز توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، از ائتلاف دعوت کرد تا درخواست خود مبنی بر ادامه کار پروژه نظارتی CEDAW را ارائه دهند. از دیگر سو، هم اکنون و پس از گزارش ائتلاف، سایر نهادهای زنان در بورکینافاسو، علاقمندی خود را به همکاری بیشتر برای نظارت بر پای‌بندی دولت در اجرای کنوانسیون ابراز می‌کنند.

همچنین لازم است تا به چند نمونه از کاستی‌ها در روند گزارش سایه اشاره شود، که بر اساس تحقیقات، ممکن است به دلیل چارچوب زمانی کوتاه برای آماده‌سازی، و یکسان نبودن دستاوردهای ائتلاف در سراسر بورکینافاسو باشد. بسیاری از نهادهای بورکینیایی، به اکثر زنان آسیب‌پذیر در نواحی روستایی که به احتمال زیاد، شاهد شیوه‌های متعددی از تبعیض‌های سیستماتیک هستند، دسترسی ندارند. ماده ۱۴ CEDAW، به طور خاص به زنان روستایی اشاره کرده است؛ اما این ماده در گزارش سایه ائتلاف ذکر نشده بود. یکی از مصاحبه شونده‌ها که زنان معلول را نمایندگی می‌کرد و از او به عنوان یکی از "آسیب پذیرترین‌ها" نام برده شد، بعدتر اعلام کرد که هیچ توجهی نسبت به شرایط او نشده است. کمیته گزارش ائتلاف، از انجمن‌های حرفه‌ای تشکیل شده بود؛ انجمن‌هایی همچون انجمن زنان حقوقدان بورکینیایی. تمامی این نهادها در "واگه دوگو"، پایتخت این کشور مستقر بودند. ممکن است این آرایش خاص منطقه‌ای، به عدم تمرکز بر زنان روستایی و معلول انجامیده باشد.

پایان سخن

روند گزارش سایه از بسیاری جهات، فرصتی را برای ائتلافی از نهادهای هم‌فکر که فعالیت آن‌ها بر حقوق بشر و حقوق زنان متمرکز بود بوجود آورد، تا به شکلی سازنده، از دولت بورکینافاسو در رابطه با اجرای کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان انتقاد کنند. باید منتظر ماند و دید که آیا این تجربه منجر به پیشرفت‌های پایدار در زمینه حقوق زنان و برابری جنسیتی خواهد شد یا خیر. هرچند در زمان انجام تحقیق، به نظر می‌رسید که تا حدی برخورد باز دولت، و اشتیاق برانگیخته در ائتلاف نهادهای جامعه مدنی که علاقه‌مند به ادامه فشار برای اجرای CEDAW بودند، قابل مشاهده است. ائتلاف، خود به این دریافت رسیده است که داشتن صدایی قوی‌تر و فضای بیشتر برای الزام دولت به عمل به تعهداتش در قبال CEDAW، حاصل تلاش خود آن‌ها در تهیه گزارش‌های سایه بوده است. در اقدامی فراتر از پروژه گزارش سایه CEDAW،

Nabz-Iran: Working to Raise Awareness around Human Rights Violations in Iran

www.nabz-iran.com

Follow us on Facebook @ **ایران نبض** Nabz Iran

Follows us on Twitter @nabziran

اعضای ائتلاف برای طرح انواع دیگری از نگرانی‌های مشترک، به همکاری با یکدیگر ادامه می‌دهند. مهارت برقراری ارتباطات که در جریان روند توسعه گزارش سایه به دست آمد، به ابزاری ارزشمند برای سرعت بخشیدن به فهرست تغییرات سازمانهای همکار محلی تبدیل شده است.

Nabz-Iran: Working to Raise Awareness around Human Rights Violations in Iran

www.nabz-iran.com

Follow us on Facebook @ **ایران نبض** Nabz Iran

Follows us on Twitter @nabziran

جدول گزارش سایه در بورکینافاسو، مهم‌ترین نتایج و فعالیت‌ها (برگرفته از پاسخ شرکت‌کنندگان در جلسات بحث و گفتگو)

اجرا شده از سوی طرح نظارت بر فرآیند سیاسی (PPM)		موارد خارج از طرح			
تاثیر مستقیم بر روی چه گروهی	مهم‌ترین نتایج حاصله از شرکت در برنامه برای	فعالیت‌های ائتلاف ناظر بر CEDAW	گروه‌ها	تاثیرات مهم حاصل از انجام فعالیت‌ها بر شهروندان	مهم‌ترین فعالیت‌ها
• نهادهای جامعه مدنی/افراد جامعه (بر اساس درک و دریافت نهادهای جامعه مدنی، شرکت‌کننده در جلسات گروهی بحث و گفتگو)	• نهادهای جامعه مدنی بدلیل شرکت در ائتلاف، احساس حضوری قوی‌تر دارند • نهادهای جامعه مدنی قادرند کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان (CEDAW) را از طریق برنامه‌های رادیویی برای شهروندان بیش‌تری تشریح و ترویج کنند • اعضای شرکت‌کننده در ائتلاف به مهارت‌های بیش‌تری برای تشریح، نقد و بحث درباره قانون دست یافته‌اند • اعضای شرکت‌کننده در ائتلاف به نظارت بیش‌تر بر فرآیندهای دولتی، در مقایسه با تنها دخالت در شرایط اضطراری تشویق شده‌اند • اعضای شرکت‌کننده در ائتلاف بخش وسیع‌تری از جامعه مدنی را از فرآیندها مطلع می‌کنند • اعضای شرکت‌کننده در ائتلاف در تلاش‌های نظارتی بر دیگر فرآیندهای قانون‌گذاری همکاری می‌کنند • اعضای شرکت‌کننده در ائتلاف از مهارت‌های PPM برای وادار کردن دولت به اجرای پروتکل اختیاری ۲۰۰۶ بهره می‌برند • نهادهای جامعه مدنی شرکت‌کننده روند همکاری و اشتراک‌گذاری اطلاعات را افزایش داده‌اند • قانون افراد و خانواده‌ها توسط اعضای ائتلاف برای تعداد بیش‌تری از مردم تفسیر شده است • نهادهای جامعه مدنی شرکت‌کننده دارای مالکیت فعال فرآیند گزارش سایه هستند	• بررسی فرآیند پیشنهادات CEDAW • آموزش تهیه گزارش سایه • آموزش گردآوری داده‌ها • خود-ارزیابی ظرفیت‌ها • برنامه‌ریزی استراتژیک • پرسش‌نامه گزارش شهروندی • درخواست اطلاعات دولتی • گزارش داخلی • ارائه گزارش سایه • میزگرد	• جامعه مدنی به مثابه یک مجموعه کامل (بر اساس درک و دریافت‌ها) ی جامعه مدنی، شرکت‌کننده در جلسات گروهی بحث و گفتگو)	• شهروندان می‌توانند برابری جنسیتی را تحلیل نمایند و در فعالیت‌های مدنی در برابر دولت شرکت نمایند • همکاری میان دولت و جامعه مدنی افزایش یافته است • شهروندان قادر به شناسایی مشکلات مربوط به کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان هستند • شهروندان دارای انگیزه سخن گفتن عمومی در مورد کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان هستند • دولت در جریان انجام نظارت از سوی جامعه هست • دولت استقبال بیش‌تری از گفتگو بر سر نگرانی‌ها با جامعه مدنی دارد	• گزارش داخلی پرسش‌نامه شهروندی توسعه و برتری ارائه گزارش سایه
• وزیر پیشرفت زنان/کارمندان وزارتخانه	• نهادهای اصلی دولت از پیشنهادات گزارش سایه پیروی کرده و احترام به زنان را افزایش داده‌اند • دولت در نظر دارد تا در قانون افراد و خانواده‌ها، بر اساس پیشنهادات ائتلاف تجدید نظر کند • دولت از ضروریات لازم برای انجام گزارش‌های نوبه‌ای و دقیق آگاهی	• کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان CEDAW	• کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض بر علیه زنان CEDAW	• پیشنهادات مطرح شده در گزارش سایه به آگاهی مجلس رسیده است • شهروندان از یافته‌های گزارش سایه برای ارائه دادخواست به دولت استفاده می‌کنند • از گزارش سایه برای تبیین تناقضات گزارش دولت استفاده	• (بر اساس درک و دریافت نهادهای جامعه مدنی، شرکت‌کننده در

	• شده است • اعضای ائتلاف در خصوص • جزئیات CEDAW آموزش دیده‌اند • اعضای ائتلاف می‌توانند در • مورد CEDAW به زبان‌های • محلی صحبت کنند • اعضای ائتلاف نحوه نگارش یک • گزارش سایه را آموختند			• دارد • دولت از افزایش مهارت‌های نهادهای • جامعه مدنی در امر نظارت آگاه است	• جلسات گروهی • بحث و گفتگو
		• مجلس • شورای ملی		• تعهدات مربوط به بازنگری در قوانین • مربوط به اعمال خشونت علیه زنان • افزایش یافته است • فضات درس‌های آموخته شده از • گزارش سایه CEDAW را در کارهای • داخلی به کار می‌گیرند • نمایندگان مجلس در جریان تلاش‌های • نظارتی نهادهای جامعه مدنی • هستند • دولت از حضور تهیه‌کنندگان گزارش • سایه در اجلاس بازیگران جهانی در • ژنو آگاه است • شناخت بیشتری از مشکلات برابری • جنسیتی بوجود آمده	• نمایندگان مجلس • (بر اساس درک و • دریافت نهادهای • جامعه مدنی، • شرکت‌کننده در • جلسات گروهی • بحث و گفتگو)
	• اعضای احزاب به فعالیت‌های • سیاسی در خصوص مسائل زنان • می‌پردازند	• احزاب • سیاسی			

دیگر تاثیرات طرح نظارت بر فرآیند سیاسی (PPM)

				• نهادهای جامعه مدنی شرکت‌کننده • اکنون و به واسطه گزارش سایه، • رابطه مستحکمی با رسانه‌ها دارند	• رسانه
				• در پیشنهادات ارائه شده به دولت، • مشکلات زنان در نظر گرفته می‌شود • زنان در خصوص نگرانی‌های خود با • مقامات محلی تعامل می‌کنند	• زنان
				• در جریان پروژه به مسائل جوانان • توجه شد	• جوانان